

MEMOIRES VAN GENERAAL STAN. MACZEK

Polen wisten vernieling van Breda te voorkomen

Moerdijk moest huis voor huis veroverd worden....

Hoewel de verdedigende periode van de 6e oktober tot de 26e oktober onder slechte weersomstandigheden en met vermoeiende dienstvervulling aan de fronten niet direct als rustperiode gezien mag worden, waren wij toch in de gelegenheid het materieel enigszins te repareren en een goede beurt te geven, terwijl tevens de troepen enigermate aangevuld werden. Het tekort aan tankbemanningen had tot gevolg, dat we nog maar over 2/3 van het normale aantal konden beschikken, terwijl de bezetting van de infanteriecompagnieën zelfs met 60% bedroeg.

Gilze genomen bij verrassing

Op 23 oktober begint een op grote schaal voorbereidde geallieerde actie. Ten zuidwesten begint de hoofdaanval van de 6e Britse Infanteriedivisie, 104e Amerikaanse Infanteriedivisie en de 6e Canadese Pantserbrigade in de richting Roosendaal-Hollands Diep. In het oosten valt de 4e zelfstandige Pantserbrigade aan ten zuiden van Tilburg, terwijl de 3e Pantserbrigade en de 51e Schotse Infanteriedivisie uit oostelijke richting aanvallen. De verdedigende handelingen van de Poolse Pantserbrigade tussen 22 en 24 oktober, mogen gezien worden als een scharmier van deze actie, maar dan een scharmier voor vooruitgeschoven ten opzichte van deze beide aanvallen.

Bruggehoofd

De Duitsers aan hun kant waren hoofdzakelijk ingesteld om de bedreiging van Breda vanuit het westen en zuidwesten te weerstaan. Hun veldversterkingen en voornamelijk de enorme tankversterking, bezaid met mijnen en goed geïnfuseerde zware wapenen sluiten de twee hoofdrichtingen af: uit Bergen op Zoom via Roosendaal op Breda, uit Antwerpen vanuit het zuiden op Breda. De tankversterking, welke de burgerbevolking gedwongen werd te graven, strekte zich uit met een brede boog, in het noorden beginnende bij de Mark (rayon de Emer), langs Beek en van daaruit naar het zuiden, langs de zuidelijke buitenwijken van Breda. Princenhage en het Oostelijke randgebied van het Markbos. Dit alles vormde als het ware een 16 kilometer lang Bruggehoofd der stad Breda, waarvan de verdediging tot de binnengingels reikte.

Het lag er naar uit dat wij met een zware en langdurige tegenstand van de Duitsers rekening houden moesten houden, waardoor geen of maximaal luchtmacht en artillerie der Geallieerden Breda een totale verpulvering dreigde.

Gilze veroverd

26 Oktober: De Poolse divisie krijgt opdracht de Duitsers bij Oosterhout bezig te houden en hun zodoende geen kans tot hergroepering te geven in de richting van de hoofdaanval, te weten Roosendaal-Breda-Hollands Diep. Doordat het terrein tussen Breda en Alpen te boorlijk werd geacht, leek de opdracht slechts uit te voeren, door de troepen op de rechtervleugel der divisie te concentreren en krachtig door te stoten van Alpen-Terover uit in de richting Oosterwijk-Gilze (bedoeld wordt het gehucht Alpen-Oosterwijk), zo de Duitsers naar zich toe te trekken en geen gelegenheid te geven hun krachten in dit rayon te hergroeperen. Met deze voornemens valt op 27 oktober de 10e Pantserbrigade Vijf- en Alpen-Oosterwijk aan, terwijl de 3e Infanteriebrigade door de bossen de noorden van Alpen oprukte ter beveiliging van de hoofdaanval van de

twee armen; noordelijk de 10e Pantserbrigade in het verlengde van de weg Tilburg-Breda met de opdracht de Noord-oostelijke buitenwijken van de stad Breda te veroveren en tegelijk de divisie tegen eventuele Duitse tegenaanvallen vanuit het noorden te beveiligen, alsmede bij het Wilhelminakanaal ten zuiden van Oosterhout de mogelijkheid tot overtrekken te scheppen.

Zuidelijk de 3e Infanteriebrigade langs de bossen, die zich uitstrekken van Alpen tot Ginneken (nu echter reeds aan de noordelijke zijde van deze bossen) met het doel het zuidelijke en het centrale deel van de stad Breda te veroveren, om snel naar het Markkanaal te kunnen oprukken. Deze actie voert op 23 oktober tot het bezetten van het gehele terrein Gilze-Haansberg-Rijen-Molenschot-Dorst-Bavel, het zuiveren van Duitse troepen en tot het bereiken van uitgangsstellingen voor de aanval op Breda.

De Duitsers hebben zich verwoed verdedigd, nog in de ochtend van 23 oktober trachten zij met een tegenaanval van twee Infanterieregimenten ten noorden van Dorst de kans te doen keren. Zelfs ontstond een uiterst kritiek moment bij de rechtervleugel van onze divisie, toen ons gemotoriseerde artillerieregiment en ons antitankregiment — dit laatste met horizontaal gericht salvo's op een afstand van enige tientallen meters — de Duitse aanvallen hebben moeten weerstaan. Hierna is de situatie echter vlug opgeklaard. Het 9e bataljon heeft na zware gevechten in een nachtelijke aanval het oostelijke deel van Ginneken veroverd. Tijdens de gehele dag 23 oktober tot het morgenkrieken van de volgende dag zijn gevangen genomen: 5 officieren en 276 manschappen, tevens buitgemaakt: 2 tanks, 3 kanonnen van 75 mm, 2 van 55 mm en 3 van 37 mm, alsmede veel ander oorlogsmateriaal. 29 Oktober: vroeg in de morgen valt de gehele divisie Breda aan.

De bevrijding

De gevechtsgroep, de 3e Infanteriebrigade, trekt door Ginneken naar Princenhage en beheerst het ruudostelijke deel van de stad en een brug in het rayon Oranjeboomstraat. Na de middag wordt het centrum gezuiverd. De gevechtsgroep de 10e Pantserbrigade beheerst de noord-oostelijke buitenwijken van de stad en verdringt de Duitsers, na zware gevechten, uit het terrein tussen de weg Tilburg-Breda en het Wilhelminakanaal.

30 Oktober: De gehele dag duren de gevechten rondom Breda en gedeeltelijk ook in de stad, waar het 8e Infanteriebataljon het noordelijk stadsdeel zuivert. Het 8e Infanteriebataljon neemt Princenhage in en het 2e Pantserregiment het bos ten westen daarvan; het brengt de verbinding tot stand met de 104e Amerikaanse Infanteriedivisie. Het 24e regiment der Uhlanen en het 10e regiment der Dragonders, dwingen de Duitsers tenslotte zich ten noorden achter het Wilhelminakanaal terug te trekken. Het Verkenningregiment baant zich een weg langs de noordelijke kant van Breda, dringt door tot Beek en met patrouilles naderen zij het Markkanaal; het nog dezelfde nacht uit Princenhage daarheen gedirigeerde 8e Infanteriebataljon krijgt

een klein bruggehoofd aan het kanaal te pakken.

Nu zijn de Duitsers pas definitief naar de oever van het Wilhelmina- en Markkanaal teruggedrongen. De stad Breda is nu vrij. Dit is echter toch nog maar betrekkelijk, want de stad ligt nog steeds binnen het bereik van de zware Duitse artillerie. Steeds vallen er Duitse granaten op de stad en menigmaal menkt zich het bloed der bevrinden met dat der bevrijders. Daarom tracht de divisie met hetzelfde tempo, waarmee zij de stad heeft veroverd, ook dit gevaar te bezwieren, door snel het Hollandsch Diep te bereiken.

De 4 dagen lang durende actie op Breda was na de zware gevechten der divisie bij Palaise het volgende grote succes. In plaats van de vervulling ener ondergeschikte opdracht, n.l. de vijand te binden heeft de divisie een dominerende rol gespeeld bij het veroveren van de stad Breda en omgeving; oorspronkelijk zou de hoofdaanval hierop gericht worden met een veel sterkere artilleriesmacht en eventuele vliegtuigbombardeementen. Ongetwijfeld heeft ons optreden de stad voor ernstige vernietiging behoed. Rekenend vanaf Alpen tot het Markkanaal heeft deze 4-daagse actie opgeleverd: 30 km veroverd terrein en de gevangenneming van 7 officieren en 569 manschappen. Tevens werd buitgemaakt: 3 tanks Mk IV, 1 kanon 88 mm, 4 van 75 mm, 1 van 55 mm en 3 van 37 mm.

Daarbij is niet inbegrepen eventuele buit van de 2e Canadese Pantserbrigade die aan onze divisie werd toegevoegd en die naar Breda van het zuiden (o.m. via Chaaam) uit oprukte tegelijkertijd het daarbij behorende terrein innemend en zuiverend. Tevens heeft het 18e Canadese pantserautoregiment in de laatste fase

Nog tijdens de acties sloot de bewoeling van de berrijde plaatsen vriendschap met de troepen van generaal Maczek. De jeugd bleef hierbij niet achter, getuige deze plaat. Vooral in Breda hebben dankbaarheid en vriendschap een blijvend karakter gekregen.

de noordostelijke vleugel van onze divisie beveiligd. Terwijl de afdelingen van onze divisie de een na de andere uitgangsstellingen innemen richting noord beleeft Breda op een niet te beschrijven manier haar eerste ogenblikken van vrijheid. Echt carnaval — de straten zijn overbevolkt met feestende bewoners — bloemen en confetti. De etalages zijn volgeplakt met Poolse zinnen. „Dziękujemy wam Polacy“. Het enthousiasme bereikt zijn hoogtepunt, als generaal Maczek op het gemeentehuis oud-burgemeester Van Slobe installeert, die voor de Duitsers was ondergedoken.

Naar Moerdijk

De ambitieuze voornemens der Poolse Pantserdivisie om het Hollandsch Diep zo snel mogelijk te naderen zijn miidukt door de aard van het terrein, dat duidelijk in het voordeel van de verdediger was. Het vlakke, gedeeltelijk beboste, draagte gebied beperkte onze bewegingen tot de wegen op hoge duiken. Dit terrein was zorgvuldig in staat van verdediging gebracht met betonnen bunkers (pillboxes) op strategische punten, waar van alle zijden versterkingen konden worden aangetrokken bij dreigend gevaar.

Toen wij dan ook trachten een techt-

de Poolse Pantserdivisie tussen 22 en 24 oktober, mogen gesten worden als een charnier van deze actie, maar dat een charnier ver vooruitgeschoven ten opzichte van deze beide aanvallen.

Bruggehoofd

De Duitsers aan hun kant, waren hoofdzakelijk ingesteld, om de bedreiging van Breda vanuit het westen en zuidwesten te weerstaan. Hun veldversterkingen en voornamelijk de enorme tankversperring, bezaaid met mijnen en goed gecamoufleerde zware wapenen sluiten de twee hoofdrichtingen af: uit Bergen op Zoom via Roosendaal op Breda, uit Antwerpen vanuit het zuiden op Breda. De tankversperring, welke de burgerbevolking gedwongen werd te graven, strekte zich uit met een brede boog, in het noorden beginnende bij de Mark (rayon de Emer), langs Beek en Van daaruit naar het zuiden, langs de zuidelijke buitenwijken van Breda, Princenhage en het Oostelijke randgedeelte van het Maasbos. Dit alles vormde als het ware een 16 kilometer lang Bruggehoofd der stad Breda, waarvan de verdediging tot de binnenringela reikte.

Het lag er naar uit dat wij met een zware en langdurige tegenstand van de Duitsers rekening zouden moeten houden, waardoor, gezien de massale luchtmacht en artillerie, der Geallieerden, Breda een totale vernietiging droeg.

Gilze veroverd

28 Oktober: De Poolse divisie krijgt opdracht de Duitsers bij Oosterhout bezig te houden en hun zodoende geen kans tot hergroepering te geven in de richting van de hoofdaanval te weten Roosendaal-Breda-Hollands Diep. Doordat het terrein tussen Breda en Alphen te bosrijk werd geacht, leek de opdracht slechts uit te voeren, door de troepen op de rechter-vleugel der divisie te concentreren en krachtig door te stoten van Alphen-Terover uit in de richting Oosterwijk-Gilze (bedoeld wordt het gebied Alphen-Oosterwijk), zo de Duitsers naar zich toe te trekken en geen gelegenheid te geven hun krachten in dit rayon te hergroeperen. Met deze voornemens valt op 27 oktober de 10e Pantserbrigade Vijfhuizen en Alphen-Oosterwijk aan, terwijl de 3e Infanteriebrigade door de bossen ten noorden van Alphen oprukte ter beveiliging van de hoofdaanval van de divisie.

Beide acties bereikten mel hun doel, zodat ons verkenningsregiment, te weten het 10e Regiment P.S.K., dit succes uitbuit en reeds om 12.15 uur Gilze verovert; om 14 uur de hoofdweg Breda-Tilburg in het rayon Haansberg bereikt en elke verbinding heeft afgesneden.

Door dit volledige succes onzer divisie en door de traagheid van de hoofdaanval der drie geallieerde divisies op Roosendaal, komen wij aan de spits der totale actie in deze sector. Onze taak is uitgegroeid van een hulp- tot hoofdactie. Door bezetting van het terrein Gilze-Haansberg staan ons de volgende mogelijkheden open: 1. De aanval in noordelijke richting te continueren en het Wilhelminkanaal over te steken, waarop de divisie is voorbereid door de aanvankelijke opdrachten (het 24e Regiment der Uhlanen en de dragonders zijn reeds handelend opgetreden in het zuidelijke deel van Rijen);

2. Naar het oosten op te rukken in de richting Tilburg, om dat aan het oprukkende 2e leger, over te dragen; 3. Doorstoten in de richting Hollands Diep en daarmee de Duitsers de terugtocht afsmijden. De derde mogelijkheid is operationeel ten aanpauzen van het geheel van het grootste belang en dus wijzigd maarschalk Montgomery de opdracht van onze divisie en deze luidt nu: Hollands Diep. Om echter tot het Hollands Diep door te dringen en het rayon om de Moerdijkbruggen te bezetten, is het noodzakelijk eerst het belangrijke wegknooppunt naar Moerdijk voerende te veroveren, dat betekent dus: Breda te bezetten.

Aanval op Breda

En zo wordt Breda ons eerste doel. Duitse gevangenen uit de 256e en 719e divisie en van het 51e Flegel Rgt. die op 27 oktober gevangen genomen werden, laten zich ontfallen, dat de Poolse successen in dit gebied de vijand volkomen hebben verrast. Om de vijand de kans tot herstel te ontnemen, bergroepert de Poolse divisie alleen de Infanteriebataljons naar de linker vleugel, verandert 90 graden van richting vanuit het noorden naar het westen en oppeert alins vanaf 28 oktober: min of meer met

uitgangstellingen voor de aanval op Breda.

De Duitsers hebben zich verdedigd, nog in de ochtend van 29 oktober trachten zij met een tegenaanval van twee Infanterieregimenten ten noorden van Dorst de kansen te doen keren. Zelfs ontstond een uiterst kritiek moment bij de rechtvleugel van onze divisie, toen ons gemotoriseerde artillerieregiment en ons antitankregiment — dit laatste met horizontaal gerichtes salvo's op een afstand van enige tientallen meters — de Duitse aanvallen hebben moeten weerstaan. Hierna is de situatie echter vlug opgeklaard. Het 2e bataljon heeft na zware gevechten in een nachtelijke aanval het oostelijk deel van Ginneken veroverd. Tijdens de gehele dag 29 oktober tot het morgenkrieken van de volgende dag zijn gevangen genomen: 5 officieren en 278 manschappen; tevens buitgemaakt: 2 tanks, 3 kanonnen van 75 mm, 2 van 55 mm en 3 van 37 mm, alsmede veel ander oorlogsmateriaal. 29 Oktober: vroeg in de morgen valt de gehele divisie Breda aan.

De bevrijding

De gevechtsgroep, de 3e Infanteriebrigade, trekt door Ginneken naar Princenhage en beheerst het noordelijke deel van de stad en een brug in het rayon Oranjeboomstraat. Na de middag wordt het centrum gezuiverd. De gevechtsgroep de 10e Pantserbrigade beheerst de noord-oostelijke buitenwijken van de stad en verdringt de Duitsers na zware gevechten, uit het terrein tussen de weg Tilburg-Breda en het Wilhelminkanaal.

30 Oktober: De gehele dag duren de gevechten rondom Breda en gedeeltelijk ook in de stad, waar het 9e Infanteriebataljon het noordelijk stadsdeel zuivert. Het 2e Infanteriebataljon neemt Princenhage in en het 2e Pantserregiment het bos ten westen daarvan; het brengt de verbinding tot stand met de 104e Amerikaanse Infanteriedivisie. Het 24e regiment der Uhlanen en het 10e regiment der Dragonders, dwingen de Duitsers tenslotte zich ten noorpen achter het Wilhelminkanaal terug te trekken. Het verkenningsregiment naast een weg langs de noordelijke kant van Breda, dringt door tot Beek en met patrouilles naderen zij het Markkanaal; het, nog diezelfde nacht uit Princenhage daarheen gedirigeerde 88 Infanteriebataljon krijgt

een klein bruggehoofd aan het kanaal te pakken.

Nu zijn de Duitsers pas definitief naar de oever van het Wilhelminkanaal en Markkanaal teruggevoerd. De stad Breda is nu vrij. Dit is echter toch nog maar betrekkelijk, want de stad ligt nog steeds binnen het bereik van de zware Duitse artillerie. Steeds vallen er Duitse granaten op de stad en menigmaal mengt zich het bloed der bevrijden met dat der bevrjders. Daarom tracht de divisie met hetzelfde tempo, waarmede zij de stad heeft veroverd, ook dit gevaar te bezwieren, door snel het Hollandsch Diep te bereiken.

De 4 dagen lang durende actie op Breda was na de zware gevechten der divisie bij Falaise het volgende grote succes in plaats van de vervulling ener ondergeschikte opdracht, n.l. de vijand te blinden heeft de divisie ten dominerende rol respect bij het veroveren van de stad Breda en omgeving; oorspronkelijk zou de hoofdaanval hierop gericht worden met een veel sterkere artilleriesmacht en eventuele vliegtuigbombardeementen. Ongetwijfeld heeft ons optreden de stad voor ernstige vernietiging behoed. Rekenend vanaf Alphen tot het Markkanaal heeft deze 4-daagse actie opgeleverd: 30 km veroverd terrein en de gevangenneming van 7 officieren en 569 manschappen. Tevens werd buitgemaakt: 3 tanks Mk IV, 1 kanon 88 mm 4 van 75 mm, 1 van 55 mm en 3 van 37 mm.

Daarbij is niet inbegrepen eventuele buit van de 2e Canadese Pantserbrigade die aan onze divisie werd toegevoegd en die naar Breda van het zuiden (om via Chazam) uit oprukte tegelijkertijd het daarbij behorende terrein innermend en zuiverend. Tevens heeft het 18e Canadese pantserautoregiment in de laatste fase

Nog tijdens de actie sloot de king van de bevrjde vriendschap met de troepgeneraal Maczek. De jeug hierby niet achter, getuig plaats. Vooral in Breda dankbaarheid en vriendschapslijgend karakter gekregen.

de noordoostelijke vleugel van de divisie beveiligd. Terwijl de af van onze divisie de een na de uitgangstellingen innemen richting beleeft Breda op een niet te bestemmer manier haar eerste ogenblikken veld. Echt carnaval — de straat overbevolkt met feestende bewo bloemen en confetti. De elzar volgeplakt met Poolse zinnen. „Jemy wam Polacy“: Het enthous bereikt zijn hoogtepunt, als Maczek op het gemeentehuis ou meester Van Slobbe installeert, de Duitsers was ondergedoken.

Naar Moer

De ambitieuze voornemens der Pantserdivisie om het Hollandsch Diep zo snel mogelijk te naderen zijn door de aard van het terrein, gelijk in het voordeel van de Pool was. Het vlakke, gedeeltelijk draasige gebied beperkte onze dgen tot de wegen op hoge dterreinen was zorgvuldig in staat dediging gebracht met betonnen (pillboxen) op strategische punten van alle zijden versterkingen worden aangetrokken bij dreig vaar.

Toen wij dan ook trachten te